

BIBLIOGRAFIJA ČASOPISA PROLOG

Zdenka Hercegovac. *Disput, Zagreb 2014, 627 stranica.*

Knjiga *Bibliografija časopisa Prolog*, autorice Zdenke Hercegovac, leksikografkinje u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža, dio je projekta *Hrvatski kazališni časopisi (1941–2005)*, pod vodstvom Borisa Senkera, a nastala je kao rezultat cjelokupnoga radnoga iskustva autorice, koja je u Leksikografskom zavodu sudjelovala u izradbi *Bibliografije rasprava i članaka: kazalište u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1826–1945 te 2009.* na Filozofskom fakultetu u Zagrebu obranila magistarski rad *Bibliografija časopisa Prolog i Novi Prolog.*

Uz predgovor Borisa Senkera, knjiga se sastoji od triju poglavlja (I. Uvod, II. Bibliografija i III. Sjećanja), od kojih se svako dalje dijeli na nekoliko potpoglavlja, a završava kratkim tekstom *O autorici.*

U proslavu *Uz 45. obljetnicu izlaska prvog te 20. obljetnicu izlaska posljednjeg broja Prologa* B. Senker daje kratku povijest neovisnih kazališnih časopisa, onih koji nisu bili glasila nekog kazališta ili kazališne udruge, naglašavajući da je jedino *Prolog*, uz *Kazalište* koje izlazi od 2000., mijenjajući glavne urednike, uredništva i format pa i naslov, izlazio četvrt stoljeća u kontinuitetu, od 1968. do 1993.

U Uvodu autorica navodi osobne poticaje za izdavanje ove knjige te metodologiju rada, donosi povijest izlaženja časopisa, detaljno razloživši okolnosti pod kojima je časopis izlazio. U potpoglavljima *Prolog, Prolog/teorija/tekstovi* i *Novi Prolog i Prolog* autorica pregledno i detaljno iznosi generalije časopisa s obzirom na promjene naziva i podnaslova, navodi glavne urednike, članove uredništva, suradnike i dinamiku izlaženja. Članke objavljene u časopisu razlaže na Razgovore, Pojedinačne razgovore, Dramske tekstove i Prikaze izvedbi, uz navođenje Tema pojedinih brojeva, ističući da su u *Prologu* objavljivani važni dramaturški, teatrološki, filmološki i kulturološki tekstovi, koji svjedoče o ondašnjem stanju kazališnoga života u Hrvatskoj i svijetu te, autoričinim riječima, »anticipiraju i buduće pojavnosti«. Slijede *Zaključak, Dodatci* (ukupno osam) i *Literatura.*

Prolog je različitim tempom (od dva, najčešće četiri, do pet brojeva godišnje) s podnaslovom »kazališni časopis« (prva dva broja), odnosno »časopis za kazalište i

ostala pitanja kulture« (od broja 3), izlazio uglavnom u kontinuitetu od 1968. do 1984 (ukupno 62 broja u 48 svezaka kroz 16 godišta). Jedino 1973. nije objavljen ni jedan broj zbog nedostatka financija, što je uzrokovano političkim razlozima. Prvim trima brojevima *Prologa* glavni i odgovorni urednik bio je glumac Ante Rumora (1968–69), od broja 4 uređivao ga je Darko Gašparović (1969–71), Srećko Lipovčan uredio je broj 14 (1971), a od broja 15 glavni je urednik bio Slobodan Šnajder (1971–75. i 1976–84), kojega je nakratko zamijenio Igor Mrduljaš u brojevima 28 i 29/30 (1975). Članovi uredništva bili su ujedno i stalni suradnici časopisa: D. Kekanović, M. Međimorec, V. Roksandić, M. Bošnjak, N. Gligo, T. Kurelec, H. Turković, D. Strpić, M. Carić, Ž. Glamuzina, I. Jelačić, M. Puhlovski, G. Quien, N. Martić, N. Polimac, D. Zubčević, N. Đuretić, V. Krušić, T. Mujičić, B. Senker, N. Škrabe, Z. Mrkonjić, B. Matan, G. Gračan, D. Tralić.

I izdavači *Prologa* su se izmjenjivali: počeo ga je izdavati Sveučilišni odbor Saveza studenata Jugoslavije (SSJ) u Zagrebu (1968), povremeno su ga sufinancirali Gradski i Republički fond za unapređivanje kulturnih djelatnosti (1969), a od 1970. glavni mu je izdavač bio Savez studenata Zagreba. Od 1974. do 1980. izdavao ga je Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističke omladine Zagreb, a od broja 46 (1980) pa do posljednjega broja 61/62 (1984) Centar za kulturnu djelatnost Zagreb.

Uredništvo *Prologa* objavljivalo je razgovore o stanju, odnosno krizi hrvatskoga kazališta (*Kazalište samo dijeli kritičnu sudbinu čitave naše kulture u ovome času*, I/1968, 1), zapise s okruglih stolova (*Okrugli stol Prologa*, VIII/1976, 27) i ankete (*Tjedan hrvatske drame*, III/1970, 10) te razgovore s dramskim piscima, domaćim i stranim dramskim i filmskim redateljima, glumcima, voditeljima kazališta, kazališnih družina i studija, s glazbenicima i plesačima, sa scenografima i kostimografima. Većinom potpisanih voditelja, koje autorica navodi kao autore (Guido Quien, Giga Gračan, Pero Kvesić, Nikola Jovanović, Vlado Krušić i dr.), pojedinačni razgovori (ukupno 77; neki su prijevodi iz stranih časopisa) popisani su u Dodatku I.

Najopsežniji dio Uvoda posvećen je temama kojima se časopis bavio. Iako se posebno označene tematske cjeline pojavljuju tek od broja 11, autorica ih je izdvojila i u početnim brojevima. Tematski su brojevi posvećeni domaćim ili stranim kazališnim autorima (S. Miletiću, II/1969, 3; B. Brechtu, II/1969, 5; A. Šenoi, II/1969, 6; A. Artaudu, VII/1975, 25; J. Poliću Kamovu, IX/1977, 32; J. Kosoru, N. Šopu i V. Brešanu, X/1978, 38; H. Ibsenu, XI/1979, 39/40; B. Gavelli, XIII/1981, 48/49; M. Držiću, XIV/1982, 51/52), festivalima (*Internacionalan festival studentskih kazališta*, III/1970, 11), europskim teatrima (*Trenutak slovenskog teatra*, IX/1977, 33/34; *Poljske kazališne teme*, VI/1974, 18), kazalištu i filmu (*Novo američko kazalište i film*, IV/1971, 12; *Umijeće režije/kazalište* i *Umijeće režije/film*, VI/1974, 19/20), kazališnoj avangardi (*Sovjetska kazališna avangarda dvadesetih godina*, XII/1980, 46 i XIII/1981, 47), amaterskom (*Trenutak amaterskog kazališta*, XII/1980, 44/45), dječjem (*Dječje kazalište*, IX/1977,

31) i lutkarskom kazalištu (*Lutka u kazalištu*, VII/1975, 23/24), dramskom izrazu (*Preobrazbe farse*, VII/1975, 26), kazališnoj kritici (*Hrvatska poslijeratna kazališna kritika*, XII/1980, 43) i aktualnim temama (*Fašnik danas*, XIV/1982, 53/54).

Želeći potaknuti kazališna događanja u Hrvatskoj te pokrenuti hrvatsko dramsko stvaralaštvo, uredništvo *Prologa* gotovo u svakom broju objavljivalo je hrvatske dramske tekstove, većina kojih je u *Prologu* objavljena prvi put. Tiskana je ukupno 51 izvorna drama i 16 prevedenih. Najzastupljenije su drame Slobodana Šnajdera, Ivana Bakmaza i Ive Brešana, a nešto je manji broj drama Radovana Ivšića, Dubravka Jelačića Bužimskoga, Ivana Kušana te autorskoga trojca Tahira Mujičića, Borisa Senkera i Nina Škrabe. Izvorni i prevedeni dramski tekstovi, dramski ulomci, filmski scenariji i libreta izvedaba prikazani su po vrstama u Dodatku 2.

Prikazi izvedaba svih važnijih hrvatskih i stranih predstava u *Prologu* su redovito objavljivani u rubrikama *Osvrt i reagiranja* ili *Osvrt*, a kasnije i *Forum* ili *Forum Prologa*. Sve osobe spomenute u prikazima zabilježene su i u osobnom kazalu, a sve sastavnice izvedaba (ime kazališta, dramaturgija, režija, glazba i dr.) u predmetnom kazalu. U *Prologu* su objavljena ukupno 174 naslova s prikazom izvedaba, koji su navedeni u Dodatku 3.

U broju 61/62 (XVI/1984) Slobodan Šnajder, kao glavni urednik, u tekstu *Prolog se mijenja*, najavljuje promjene u koncepciji časopisa. Predviđeno je da novi niz, pod naslovom *Prolog/tekstovi/teorija*, u promijenjenom formatu (format knjiga iz *Biblioteke Prolog*) i sa starim izdavačem (Centar za kulturnu djelatnost Zagreb), izlazi u dva sveska godišnje: jedan tematski, a drugi kao knjiga drama jer je jedna od glavnih zadaća časopisa i dalje bilo predstavljanje dramskih tekstova. Prvi broj uredilo je staro uredništvo na čelu sa Slobodanom Šnajderom, kojega od trećega broja zamjenjuje Darko Gašparović, a članovi uredništva bili su M. Gotovac, G. Gračan, Dž. Karahasan, Z. Mrkonjić, B. Senker i L. Végel. Kao izdavač četvrtoga broja naveden je Omladinski kulturni centar.

Prolog/tekstovi/teorija, kao teorijski godišnjak ili polugodišnjak i zbornik dramskih tekstova, izlazio je 1985–1988/89 u četiri samostalna sveska, a posljednji, 5. broj, objavljen je u zajedničkom, obljetničkom svesku 1988/89. U nizu *Prolog/tekstovi/teorija* prvi je put objavljeno 11 suvremenih dramskih tekstova (šest izvornih i tri prevedena), koji su zabilježeni u Dodatku 4.

S podnaslovom »revija za dramsku umjetnost« izlazio je 1986–90., jednom do tri puta godišnje, *Novi Prolog*; objavljeno je ukupno 18 brojeva u 11 svezaka. Kao nastavak *Prologa* imao je dvostruke oznake godišta i prvih triju brojeva. Deset je brojeva objavljeno u formatu knjige, a ostali u starom, velikom časopisnom formatu. Članovi uredništva bili su M. Gotovac, V. Krušić, B. Matan, N. Batušić, B. Senker, H. Hribar, G. Paro, N. Puhovski, A. Zlatar i V. Zuppa. Trima početnim brojevima

glavni je i odgovorni urednik bio Igor Mrduljaš (1986–87), a svima ostalima Mani Gotovac (1987–90).

Novi Prolog se, zbog svojega revijalnoga karaktera, bavio kazalištem, filmom, televizijom i radijem. Autorica je neke od tema sama naslovila, a tekstove razvrstala u rubrike koje su se bavile aktualnim problemima hrvatskoga kazališta (*Forum theatri*, *Podsjetnik*, *Dossier*), izvedbama predstava (*Forum*) ili su donosile prikaze novih teatroloških naslova (*Forum knjige*), prikaze stranih kazališnih i filmskih redatelja te njihovih predstava (*Predstavljamo*) ili pak prikaze glumaca (*Portret glumca*).

Posebno je objavljen zajednički, obljetnički svezak (kojim je obilježena 20. godišnjica časopisa) svih triju dotadašnjih naslova, koji su u impresumu označeni kao *Prolog 68/88*, *Novi Prolog*, III(XX)/1988., broj 11, zima 1988/89., i *Prolog/teorija/tekstovi*, III (XX)/1988/89., broj 5, a zasebno su navedena i sva tri uredništva.

Časopis je pod starim imenom *Prolog*, s podnaslovom »časopis za kazališnu umjetnost«, izlazio tri godišta, od 1990. do 1993, kad je objavljeno ukupno 11 brojeva u četiri sveska. Sadržajno, grafičkim izgledom i formatom potpuno se nastavlja na *Novi Prolog*, a glavna mu je urednica do kraja ostala Mani Gotovac.

Pojedinačni razgovori iz *Novoga Prologa* i *Prologa* prikazani su u Dodatku 5, a prikazi izvedaba (njih ukupno 179) u Dodatku 6. Iako u reviji *Novi Prolog* nisu trebali biti objavljeni dramski tekstovi, nakon tematskoga broja 10, naslovljenoga *Nova talijanska drama*, u kojemu su objavljene četiri drame suvremenih talijanskih dramatičara, već je u sljedećem broju objavljen i hrvatski dramski tekst *Škrtica*, prvijenac Ivana Vidića. Objavljivanje drama se nastavilo pa je ukupno objavljeno 15 izvornih drama i četiri prevedene, a popisi se nalaze u Dodatku 7.

Abecedni popis autora i svih objavljenih dramskih tekstova (ukupno 97) u svim nizovima (*Prolog*, *Prolog/teorija/tekstovi*, *Novi Prolog* i *Prolog*) prikazan je u Dodatku 8.

Drugo poglavlje, Bibliografija, najopsežniji je dio knjige, a čine ga *Bibliografske jedinice* (njih 3716), tj. pregled članaka, s fotografskim i likovnim priložima, *Autorsko kazalo* (s više od 900 autora), *Osobno predmetno kazalo* i *Pojmovno predmetno kazalo*.

Bibliografija obuhvaća sve brojeve časopisa koji su pojedinačno popisani. Ispod naslova, godišta i godine te broja (i datuma, ako ga ima) kronološki su navedene bibliografske jedinice pojedinoga broja. Svaka bibliografska jedinica sadržava prezime i ime autora (osim kad tekst nije potpisan), naslov jedinice i stranice. Autorica naslove prenosi iz časopisa, odnosno navodi tzv. fingirani naslov (najčešće uz fotografije), ako naslova u časopisu nema. Ispod svake bibliografske jedinice, ako iz naslova nije jasno o čemu je riječ, autorica je dodala i bilješku kojom jedinicu pojašnjava

ili predmetno dopunjuje, a ako pojedini članci pripadaju nekoj određenoj tematskoj cjelini, odnosno rubrici, onda je i nju navela.

U *Autorskom kazalu* autorica navodi osobe i institucije, nakon kojih slijede brojke pripadajućih bibliografskih jedinica, članaka, fotografija, crteža, karikatura. Na isti su način koncipirana i oba predmetna kazala. Obradeni su i poneki prikazi pojedinih predstava, gostujućih na pojedinim festivalima, te su navedena sva gostujuća kazališta i družine. Pojedinačni su razgovori zabilježeni tako da je voditelj razgovora naveden kao autor, a sugovornik i tema razgovora su predmeti. Autorica je uz članke popisala i autore fotografija i crteža, reprodukcija i karikatura, a pojedine je tekstove uz njih i dopunila te time zabilježila relevantne podatke o prikazanim događajima koji nisu obrađeni u pripadajućem tekstu ili nisu predmetno razrađeni.

U trećem, završnom poglavlju knjige pod naslovom Sjećanja okupljeno je šest tekstova, autori kojih su bili glavni urednici *Prologa* u nekom razdoblju njegova izlaženja. Njihova sjećanja pridonose boljem razumijevanju okolnosti pod kojima je časopis izlazio. Darko Gašparović u napisu *Prema žuđenim prostorima slobode* daje pregled izlaženja časopisa po godištima, navodi sve promjene u uredništvu i imenu časopisa te detaljno iznosi njegove programske ciljeve. Ante Rumora, osnivač *Prologa* i prvi mu glavni urednik, u tekstu *Biti prolog, ne epilog!*, donosi i anegdotu o nastanku imena časopisa. U tekstu *Prolog dobre uspomene* Slobodan Šnajder iznosi svoja razmišljanja o časopisu i prologovcima, Igor Mrduljaš pak u svojem *Pozitivnom sjećanju* određuje *Prolog* kao svjetski časopis, »i po temama i po suradnicima«, dok Vjeran Zuppa smatra da je *Prolog* »bio i ostao nešto sasvim novo na sceni hrvatskog glumišta«, što je potvrdio i naslovom *Samo je jedan Prolog*. Posljednja urednica *Prologa*, Mani Gotovac, u napisu *U zahuktalom kazalištu postmoderne* piše o nastojanjima uredništva da održi izlaženje časopisa usprkos ratu.

Priređena prema svim pravilima bibliografske struke, ova knjiga donosi podatke o kojim se osobama, predstavama, knjigama i temama u *Prologu* pisalo te je višestruko korisna jer su svi ti podatci, putem preglednih tablica i kazala, lako pretraživi. S obzirom na to da se *Prolog*, osim primarno kazališnim temama, bavio i drugim umjetnostima (filmom, televizijom, radijem i plesom), knjiga je dobro polazište i za različita interdisciplinarna istraživanja, a može poslužiti i budućim sastavljačima bibliografija kao metodološki predložak.

IVA KLOBUČAR SRBIĆ